

„VŠECKY DĚTI JSOU NAŠE“ – DĚTSKÉ DOMOVY
V SOCIALISTICKÉM ČESKOSLOVENSKU JAKO LABORA-
TOŘE SOCIÁLNÍHO INŽENÝRSTVÍ

Frank Henschel

Článek popisuje ideologické a institucionální předpoklady a vývojové fáze systému dětských domovů v socialistickém Československu mezi rokem 1945 a ranými sedmdesátými léty. Během padesátých let komunistický režim enormně rozšířil kapacity domovů, takže v nich od poloviny let šedesátých bylo k dispozici přibližně 20 000 míst. Ta ovšem již nebyla primárně vyhrazena sirotkům, ale také dětem rodičů, kteří z pohledu režimu nebyli schopni se o své potomky adekvátně postarat a vychovat je. Měřítkem pro kategorizaci těchto „sociálních sirotků“ byly na jedné straně politicko-ideologické představy o výchově „socialistického člověka“. Na straně druhé formulovali pedagogové, dětsští lékaři a psychologové kritéria správné péče. Od konce padesátých let se ovšem dlouhodobá péče v domovech, která byla jednoznačně preferována před adopcí a pěstounskou péčí, stávala předmětem kritiky. Odborníci v četných studiích doložili škodlivé důsledky kolektivní výchovy a požadovali opětovné zavedení náhradní rodinné péče. To se prosadilo v několika reformních krocích mezi lety 1958 a 1973 a napomohlo k vytvoření různých nástrojů, s jejichž pomocí mohli sociální inženýři z oblasti politiky a vědy zasahovat do rodinného života a ovlivňovat, jakým způsobem děti vyrůstaly.